כגון שנתכוין לכבות ולהבעיר דתנא קמא סבר לה א)כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ור' א]אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי נתן דאמר הבערה לחלק יצאת רבא אמר להקדים איכא בינייהו רב אשי אמר כגון שנתכוין לכבות והובערו מאיליהן ותנא קמא סבר לה ב)כרבי שמעון אדאמר דבר שאין מתכוין ב]פטור ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין ג]חייב ג)תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאיליהן תני חדא חייב ותני אידך ד)פטור ד]הדתניא חייב בקסבר ה)מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דתנא פטור קסבר ו)מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

ה]**אכל** גדם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דם נחירה (א) דם עיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו דדם הטחול דם הלב דם ביצים ו]דם חגבים ז) ז]דם התמצית אין חייבין עליו רבי יהודה מחייב בדם התמצית: **גמ'** ח)ת"ר 1 כל דם לא תאכלו שומע אני אפי' דם מהלכי שתים דם ביצים ח] דם חגבים דם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור (ב) והיתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה ט] האוציא דם מהלכי י]שתים שיש בהן טומאה חמורה ואין בהם טומאה קלה

כגון שנתכוון לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות. כדמפרש רבי יוחנן בנפח שנו יב]ולאו נופח אלא רוצה לומר אותו שעושה הפחמין ביער קרבוני"ר בלע"ז יג] שנבערו העצים ונעשו פחמין יד]ומסיר הפחמין טו]גבוה מן האש ורוצה שיכבו לעשות מהם מלאכתם לעשות מהם ברזל טז]ומשאין הפחמין דקין כי יז]אינו חפץ בהן להתחמם רק שיעשו אפר וזהו קלקול יח]ואינן ראויות לשום דבר והיה רוצה שיתאכלו לגמרי ויהיו אפר וזהו נתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות ואותה הבערה של תחתונות אינו חפץ בהם כי אם שיעשו אפר וזהו קלקול יט]לר"א ברבי (יצחק) [צדוק] מחייב שתים משום כיבוי ומשום הבערה ואף על גב דמקלקל הוא ואף על גב דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה בהא סבירא ליה כר' יהודה דמחייב אף על גב דסבר כרבי שמעון במקלקל דהבערה ולרבנן אינו חייב משום הבערה דמקלקל בהבערה פטור: **סבירא** ליה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין חייב. ואם תאמר לפי מה שפירש הר"י פרק קמא דכתובות (דף ה) י)הא דאמר ר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור מדרבנן דוקא ולא מן התורה קשה דהכא משמע דמדאורייתא קאמר דמחייב חטאת ויש לומר דהכא היינו טעמא דמחייב רבי יהודה משום דהוי פסיק רישיה ולא ימות ואם תאמר אם כן אפילו רבי שמעון מודה ומאי קאמר תנא קמא סבירא ליה כרבי שמעון כו' ויש לומר דהכא הוי טעמא דמלאכה שאינו צריך לגופה כ] ורבי יהודה ורבי שמעון לטעמייהו והאי דנקט טעמא דדבר שאינו מתכוין כא]לא נצרכה דהא מלאכה שאינו צריך לגופו הוא כב]ועוד דסבר שאינו מתכוין הוא דאינו חפץ בהבערתן של הגחלים שאינו נהנה מהם אלא בההיא דקתני החותה גחלים להתחמם בהם לא נקט מתכוין ושאינו מתכוין שהרי להתחמם הוא עושה אלא מלאכה שאינו צריך לגופה היא ולכך פטר ר"ש דלא"ג דפסיק רישיה היא כיון דמלאכה שאינו צריך לגופה היא ופטור ואם תאמר ההיא דפרק הבונה (שבת קג.) דקאמר אפילו תימא כג]בארעא שאינו אגם דלא מתכוין פי' ופוטר כר"ש ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות פירוש אי אפשר שלא יפה הקרקע ומאי פריך מכל מקום מלאכה שאין צריך לגופה היא כד] ויש לומר דהתם ס"ד דהוה פסיק רישיה ולא ימות דניחא ליה כה]ולכך משני דעביד בארעא דחבריה דהוה פסיק רישיה דלא ניחא ליה וכן מביא הערוך דפסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי מההיא (סוכה דף לג:) דממעטין בלולב בי"ט ופריך והא מתקן לא צריכא דלית ליה הושענא אחריתי אי נמי דלאו צריך לגופה אף על גב שמתקנה שרי:

[ועי' עוד תוס' שבת מא: ד"ה מיחם ומ"ש שם על לדון]:

להקדים איכא בינייהו. שנתכוין להדליק תחלה ואחר כך לכבות והדליק וכבה בחתייה אחת תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה בולא כלום נמי לא דנהי דלאקדומי לא אקדמיה אחורי נמי לא אחר הילכך מחייב חדא ורבי אליעזר לא חייש למוקדם ולמאוחר הילכך מחייב תרתי: **רב אשי אמר שנתכוין לכבות.** ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר: **שאינה צריכה לגופה.** כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה וה"ל מתכוין מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא הך הבערה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

אכל דם שחיטה (ג) **בבהמה.** בין בבהמה בין בחיה בין בעופות: **בין דם נחירה ובין דם עיקור.** שעקר סימניהם: **ובין דם ההקזה** (ד) **שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו.** כרת דדם הנפש הן. ובגמ' ט) מפרש איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו: **דם ביצים.** ביצי איל ושור. לשון אחר דם ביצים המוזרות שנתאדמו מחמת חמימות שישבה עליהן התרנגולת: **אין חייבין עליהן.** כרת יא]שאין כרת אלא בדם הנפש דכתיב (ויקרא יז) כי נפש כל בשר דמו היא כל אוכליו יכרת: **גמ' טומאה קלה.** טומאת אוכלין בכביצה: **טומאה חמורה.** כשהיא נבלה מטמאה במשא. ויש בהן איסור קודם שחיטה והיתר לאחר שחיטה:

אכל דם שחיטה (נוהג) כו'. והקשה הר"י דבגמרא דריש מה בהמה חיה ועוף שמטמאין טומאה חמורה וטומאה קלה ועוף טמא אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וא"כ אינו מטמא טומאה חמורה ומנלן דדמו אסור וי"ל דלמסקנא ניחא דמפיק ליה בכלל ופרט וה"ק לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין דאיתנהו במינייהו טומאה חמורה וטומאה קלה כגון בטהורין לאפוקי דגים וחגבים דאין במינם שום טומאה חמורה כו' וכן צריך לומר דקאמר מה בהמה ועוף כו' ויש בהן איסור והיתר ומפרש לקמן (דף כא:) איסור קמי שחיטה והיתר לאחר שחיטה א"כ עוף טמא ובהמה טמאה שאין להן היתר לאחר שחיטה מנא ליה אלא שמע מינה הכי קאמר במין בהמה ועוף איכא איסור והיתר ואפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה נחירה מיהא בעי ואיכא איסור והיתר ומכל מקום נוכל לפרש איסור והיתר קודם מיתה איסור מן החי משום בשר מן החי ולאחר מיתה איכא היתר משום חי אבל גבי טומאה חמורה נ"ל כדפירשנו ובגמרא דקאמר אי מה בהמה שאינה באם על בנים אף עוף שאינו כו' ה"נ מצי למימר אי מה בהמה שמטמאה טומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי דם עוף טמא שאינו מטמא טומאה חמורה וה"נ הוה מצי לפרש אף עוף שאינו באם על הבנים כגון מזומן אבל שאינו מזומן לא: **דם** עיקור. איכא דמפרש דם עיקור שנעקרו סימנין ממקום חיבורן אבל קשה כיון שאינה מתה על ידי כך והלכה למשה מסיני שהיא פסולה אבל טרפה אינה אם כן דמה אינו בכרת שאין הנשמה יוצאה בה לכן צריך לומר דם משחיטה שהיתה לאחר עיקור: **דם** הקזה שהנשמה יוצאה בו. והוא הדין דבדם שחיטה ונחירה ועיקור בעינן שהנשמה יוצאה בו אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקזה שאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיצא להם דם הנפש: **דם** ביצים. פירש בקונטרס ביצת תרנגולת לשון אחר ביצי זכר וקשיא דבגמרא קאמר אוליא דם ביצים שאין מין בשר: **דם** דגים אין חייבין עליו. משמע הא איסורא איכא וקשיא דבגמרא קאמר אמר רב דם דגים שכינסו אסור ומותיב ליה מברייתא ואמאי ליסייעיה ממתניתין ויש לומר אין הכי נמי הוה מצי למימר וליטעמיך תיקשי ליה ממתניתין: **שיש** בהן טומאה חמורה וטומאה קלה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר. וקשיא לרבינו ברוך למה צריך לכל הני צדדין דבחד מינייהו סגי כו]דאוליא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה וכן בצד של היתר ואיסור סגי:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ח:
לב ב מיי' פ"ז מהל' שגגות הלכה יב [ופ"א מהל' שבת הל"ז]:
א ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג [טוש"ע י"ד סימן סז סעיף א]:
ד [מיי' שם הל' ד]:
ב ה מיי' שם הל' א:

תורה אור השלם

1. וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה: ויקרא ז כו

מוסף רש"י

הבערה ללאו יצאת. שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חזר והוציאה מכללו ופרט בה לאו לעצמה לומר לך שאינה במיתת ב"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה: וכעי"ז שבת ע. ויבמות ו: וסנהדרין לה: ושם סב.). **לחלק יצאת.** שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלאכות בשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעצמה (פסחים ה: וכעי"ז סנהדרין לה: סב.) **או:** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות, לכך יצאת הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה וגו' (יבמות ו:). **מלאכה שאינה צריכה לגופה.** כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (שבת צג:).

הדרן עלך ספק אכל חלב

רבינו גרשום

אביי בר אבין ור' חנינא דאמרי תרווייהו כגון שנתכוון לכבות ולהבעיר. חייב שתים ות"ק דלא מחייב אלא חדא **סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת** ולא לחטאת: **ור' אליעזר בר' צדוק סבר לה כר' נתן דאמר לחלק יצאת.** וחייב עליה חטאת. ואית דאמרי עד כאן לא נתגלה טעמא של הלכה זו עד שפירשוה אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין: **רבא אמר להקדים איכא בינייהו.** בין ר' שמעון לר' אלעזר בר' צדוק כגון שנתכוון להקדים לכבות תחילה וכיבה והבעיר בבת אחת דר' שמעון בן אלעזר סבר כיון דלא איתעבידא מחשבתיה דלא כיבה תחילה פטור מן הכיבוי וחייב על הבערה ור' אלעזר בר' צדוק סבר דחייב שתים דנהי נמי דכיבוי אקדומי לא מקדים אחורי נמי לא מאחר: **כגון שנתכוון לכבות וכיבן והובערו מאיליהן. ת"ק סבר לה כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור.** כדתנן ר' שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וכו': **ור' אלעזר סבר לה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור.** כדקאמר גבי בכור אפילו מת אין מקיזין לו את הדם משום דקסבר אפילו דבר שאין מתכוין אסור: **הא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה.** שדרכן של גחלים אינן אלא לצלות בשר וזה אע"פ שחתאן לצורך חימום ולא לצורך צלייה והובערו חייב ואידך תנא סבר **מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה** ועוד שמעצמן הובערו: **סליק פירקין. דם נחירה.** דרסה או עיקור: **ודם היקז של בהמה שהנשמה יוצאה בו.** היינו דם קילוח חייב כרת עליו פרט לאותו דם ששותת תחלה ובסוף: **דם הטחול.** שפירש ממנו **ודם הלב** שפירש ממנו. **דם ביצים** של בהמה אין חייבין עליהן כרת אלא לאו בעלמא: **ודם דגים וחגבים ושרצים אין חייבין עליהן וכו'.** כדמפרש בגמרא: **גמ' אף דם מהלכי שתים.** היינו דם אדם. ודם ביצים דברייתא מיירי בביצים דעוף דמוזרות ומעורות בדם: **מה עוף ובהמה מיוחד שיש בהן טומאה קלה.** היינו טומאת אוכלין בכביצה וטומאה חמורה שמטמאין אדם במשא דכתיב בהו והנושא את נבלתם: **ויש בהן איסור** קודם שחיטה. אכילה. **והיתר** לאחר שחיטה: **אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה** דאדם אין מטמא טומאת אוכלין:

מסורת הש"ס

א) [שבת ע. וש"נ], ב) [שבת מא: וש"נ], ג) [שבת קב], ד) [תוספתא דשבת פ"ב ה"ו], ה) [שבת עג: וש"נ], ו) [שם קה: וש"נ], ז) פסחים סה. זבחים לה., ח) [חולין עד: לעיל ד. תוספתא פ"ב הי"ג], ט) [לקמן כב.], י) [וכ"כ רש"י שבת קמא: ד"ה דילמא וכ"ה בתוס' יומא לד: ד"ה הנ"מ אמנם בתוס' כתובות לא מלאתי],

שינויי נוסחאות

א] ורבי אלעזר. (ש"מ): **ב]** בשבת מא: ובשאר כל המקומות איתא מותר. (גליון): **ג]** בשבת שם ובשאר כל המקומות איתא אסור. (גליון): **ד]** פטור הא דתניא אידך חייב. (ש"מ): **ה]** על תיבת אכל נרשם קו למחקו. (ש"מ), וכן נרשם קו בתיבה זו ברש"י ובתוס'. אך בס' מלאכת שלמה כ': אפילו בתלמוד המוגה ע"י הרב בצלאל אשכנזי ז"ל כתוב כדפוס אכל דם שחיטה וכו' בין בגמ' בין ברש"י בין בתוס' ז"ל וכן בספר אגודה עכ"ל: **ו]** במשנה שבמשניות איתא דם דגים ודם חגבים וכן מוכרח מתוס'. (גליון): **ז]** ברש"י כתוב כאן דם חגבים דם שרצים דם התמצית, וכן גריס הרגמ"ה ז"ל. (ש"מ): **ח]** ביצים דם שרצים דם חגבים. (ש"מ): **ט]** קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר אוציא. (ש"מ): **י]** שתים שאין בהן טומאה קלה. (ש"מ), תיבות ויש בהם טומאה חמורה נוספו ע"פ בה"ז: **יא]** כרת דאין. (ש"מ), בדפ"ר אין ועל זה קאי ההגה: **יב]** ולאו בנפח שעושה מלאכת ברזל אלא. (ש"מ): **יג]** בלע"ז וכן הוא דרכו כשנבערו העצים. (ש"מ): **יד]** פחמין מסיר את הפחמין הגסים מן האש. (ש"מ): **טו]** צ"ל, גדולים. (גליון): **טז]** צ"ל, ומשאיר. (גליון וש"מ): **יז]** כי אינן ראויין למלאכתו ואינו חפץ. (ש"מ): **יח]** דאינם ראויות. (ש"מ): **יט]** קלקול ור' אלעזר בר' צדוק מחייב. (ש"מ): **כ]** לגופה הוא דאזדו ר' יהודה. (ש"מ): **כא]** מתכוין לרבותא נקט דאפ"ה חייב דהא מלאכה שאצל"ג. (ש"מ): **כב]** ועוד דדבר שאינו מתכוין. (ש"מ): **כג]** תימא בשדה וכו' דלא מתכוין. (ש"מ), נוסח הדפוס, בארעא שאינו אגם. הוא ע"פ בה"ז: **כד]** היא דאין צריך לגוף הייפוי וי"ל. (ש"מ): **כה]** ליה דס"ד דאיירי בארעא דידיה ולאח"כ משני. (ש"מ), נוסח הדפוס ולכך הוא ע"פ בה"ז: **כו]** דאוליא דגים וחגבים וביצים שאין בהם טומאה וכן בצד. (ש"מ), תיבות דם מהלכי שתים ותיבת קלה נוספו ע"פ בה"ז:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ודם עיקור ודם הקזה שהנפש יוצאה וכו' דם ביצים דם דגים דם חגבים: **(ב)** גמ' ויש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה אוציא דם שרצים: **(ג)** רש"י ד"ה אכל דם שחיטה בין כצ"ל ותיבת בבהמה נמחק: **(ד)** ד"ה ובין דם הקזה שהנפש יוצאה:

שיטה מקובצת

דם עיקור. אין לפרש שעקר הסימנים ממקום חיבורן דאינה מתה בעיקור זה וכדפרש"י בחולין א) דהלכה למשה מסיני הוא דאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים אבל טריפה לא הוי וא"כ לא הוי דם שהנשמה יוצאת בו ואין חייבין עליו, אלא מיירי בשחט בסימנין עקורים. (הרא"ש ז"ל): **דם הטחול ודם הלב.** נקטיה הני לפי שיש בהם רוב דם והנפש תלוי בו אפ"ה אין חייבין עליו דדם האברים הוא. (הרא"ש): **דם ביצים** היינו ביצי זכר ויש בהם ריבוי דם כדאמרי' בפ' גיד הנשה (צג:) דאית בהו שורייקי סומקי. (הרא"ש ז"ל): **דם מהלכי שתים.** עי' ר"נ כתובות פ' אע"פ (כד: מדפי הרי"ף ד"ה וחילופו בדם), [ותשו'] הרשב"א סי' מ"ו: **שיש בהן טומאה קלה וחמורה.** וא"ת בעוף טמא מאי טומאה חמורה אית בה והרי אין נבלת עוף טמא מטמא בגדים, וי"ל דצד עוף אית בה טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור, וכן נמי צ"ל בהאי דקאמר ויש בה איסור והיתר דהיינו קודם שחיטה ולאחר שחיטה וגבי בהמה טמאה מאי היתר יש בה לאחר שחיטה אלא ש"מ צד בהמה קתני ובהמה טהורה אית בה איסור והיתר, מיהו קשה דאמר בסמוך אי מה בהמה דאינה באם על הבנים אף עוף כו' מאי פריך הא איכא צד עוף דאינה באם על הבנים, וצריך לומר דלפי מה דמקשה בסוף דוקא קתני ולא צד, וה"ה דהוי מצי למיפרך לפי מה שהוא סובר דדוקא קתני דמה בהמה דיש בה טומאה קלה וטומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי עוף טמא דאין בה טומאה חמורה. (תוס'): **שיש בהן טומאה קלה.** נ"ב תוס' בכורות דף כג ע"ב (ד"ה טומאה קלה): [רש"י ד"ה להקדים וכו'] **הלכך מחייב חדא.** ותימא דא"כ יתחייב שתים ואם אין [נקרא בבת אחת] יפטור בלא כלום וי"ל דלכך מיחייב אחד לת"ק דס"ל דאחד משני דבריו לאו דוקא או אינו מקדים המוקדם או אינו מאחר המאוחר הילכך לא סגי דלא מחייב חדא בשביל אותו שאינו מקפיד בהקדמה או באיחור ובאחרת שרוצה בהקדמה ונמצא שנעשית עם האחרת בלא הקדמה ואיחרה על השניה מפטר לעולם או בהקדמה או באיחור: תוס' ד"ה ס"ל וכו' **פ"ק דכתובות** דף ה'. נ"ב עיין תוס' יומא דף לד ע"ב (ד"ה הני מילי): [שם בא"ד] דהוי **פס"ר דלא ניחא ליה.** והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו בשמעתין נתכוין לכבות והובערו מאיליהן דהוי פסיק רישיה וע"כ אינו מקלקל בהבערה מדמחייב ליה אידך תנא ופטור משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דהואיל והוא כמשגיח על ההבערה ואין טוב לו יותר בהבערה מאשר לא יובערו והוי משאצל"ג וכן אמר מורי דכך יש לפרש בהך דכל כתבי (שבת קיז.) גבי הא דקאמר דלא בעי לעור והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש כו' וכיון דניחא ליה בעור בהפשט מאלו לא יופשט הוי שפיר מלאכה שאינה צריכה לגופה: [תוס' ד"ה **אכל** כו'] וי"ל **דלמסקנא ניחא.** נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דלעוף ולבהמה דכתיבי בקרא איירי בכל עוף ובהמה ואפי' טמאין, ומיהו בכלל ופרט וכלל דריש הכי מה הפרט מפורש דמין שם בהמה ועוף אית בהו כגון טומאה חמורה כגון בטהורים, וכן אתה צ"ל אהא דקאמר ויש בהן איסור והיתר וכו' ע"כ: [ד"ה דם הקזה] **שאין רגילות שיקיז דם** וכו'. נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל שאין דרך להקיז דם לבהמה עד מיצוי הנפש אבל בשחיטה ונחירה מוציא כל דמה עד שמתה ע"כ:

א) עי' תוס' חולין ט. ודף כ. ותוס' הרא"ש שם. הרי"ד אלן. (עיי"ש בהערותיו).

אוציא דם שרצים שאין בהם טומאה חמורה אוציא דם ביצים שאין מין בשר (א) [א]דם דגים דם חגבים שכולו היתר [1]לעוף ולבהמה אי מה עוף שאין בה כלאים אף בהמה שאין בה כלאים ת"ל ולבהמה אי מה בהמה שאינה באם על הבנים אף עוף שאינו באם על הבנים תלמוד לומר לעוף [ב]ולבהמה ואימא כל דם כלל עוף ובהמה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עוף ובהמה אין מידי אחרינא לא [2]נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט [א]והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא כללא קמא לאו כללא בתרא כרת [ג]האי תנא [ב]דבי ר' ישמעאל (ב) כללי ופרטי דרשינן מן הדין גוונא ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא אמר מר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר שיש בו טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בה איסור (ג) והיתר [ד] ויש בהן מין בשר אף כל דבר שיש בו טומאה קלה וטומאה חמורה וכו' אף כל דקתני לאיתויי מאי [ג]אמר רב [ה]אדא בר אבין לאתויי דמו של כוי מאי קסבר אי קסבר כוי ספיקא הוא איצטריך קרא למיסר ספיקא אלא קסבר [ד]כוי בריה בפני עצמו הוא אשכחן דמו [א]חלבו מנלן [3][ו]מכל חלב נבלתו מנלן [4]מכל נבלה [ב]גיד הנשה מנלן [5]בכף הירך תליה רחמנא והא אית ליה כף הירך [ג]טומאתו (ד) [ז] ושחיטה מנלן סברא מדלכל מילי רבייה רחמנא כבהמה טומאתו ושחיטתו נמי כבהמה אמר מר אוציא דם מהלכי שתים[ח] שיש בהן טומאה חמורה ואין בהן טומאה קלה ורמינהי [ה]החותך [ד]מן [ט]האדם צריך מחשבה [י]והכשר וקשיא לן מחשבה למה לי תעשה חתיכה שלו מחשבה וא"ר"ל בחותכו לכלב [יא]ומחשבה לכלב לאו מחשבה היא ולא [ו]והתנן [ה]כלל אמרו [יב]בטומאה כל המיוחד [יג]לאכול אדם טמא עד שיפסל מאכילת כלב ההוא לאסוקי טומאה מיניה דכיון דמעיקרא הוה חזי לאדם (ה) לאסוקי מטומאה עד שיפסל מאכילת כלב הכא לאחותי ליה טומאה אי חזי לאדם[יד] חזי לכלב אי לא חזי לאדם לא חזי לכלב מ"מ קתני מחשבה ומחשבה לטומאה קלה היא ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה טמא הוא טומאה חמורה דכוותה גבי בהמה לאחר מיתה אי בשר מטמא טומאה חמורה ואם דם מטמא טומאה חמורה דתנן [ז]דם נבילות בית שמאי מטהרין [ו]ובית הלל מטמאין לא נצרכא אלא לכדתנן [ח][ז]נבלת בהמה טמאה בכל מקום נבלת עוף הטהור בכפרים צריך מחשבה ואין צריך הכשר [טו](נבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף טהור וחלב בשוקים אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר) וא"ל רב לרבי חייא מחשבה למה לי לטומאה קלה[טז] (ו) היא גופה טומאה היא א"ל כגון [ח]דאיכא פחות מכזית נבילה וצרפה לפחות מכביצה אוכלין דהאי והאי הוי כביצה אי הכי ליבעי נמי הכשר דהא [ט]תנא דבי ר' ישמעאל [6]על כל זרע [זרוע] אשר יזרע מה זרעים מיוחדין שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריך הכשר [ט]אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר א"ל ה"מ באוכלין דעלמא דלית [יז]בו פחות מכזית נבלה אבל הכא דאיכא בגויה פחות מכזית נבילה כיון דאילו מצרף ליה כזית לא בעי הכשר

אוציא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה. שאין שרצים מטמאין אדם לטמא בגדים: **שכולו היתר.** מפרש לקמן: **לעוף ולבהמה.** למה נאמרו שניהם שהרי מאחד מהן הייתי דן כעין הפרט: **אי מה עוף כו'.** כלומר אם לא נאמר אלא עוף הייתי אומר מה עוף שאין בו כלאים. מפרש לקמן [ע"ב] כלאי הבגד דנוצת העוף אין בהן משום כלאים: **אף בהמה שאין.** בגמרה כלאים כגון שור ועז חייבין על דמן אבל לא על דם [יח]לאן שהרי בגמרן כלאים: **אף עוף שאינו בא על הבנים.** כגון עוף טמא שאינו טעון שילוח [י]חייבין על דמו אבל עופות טהורין לא: **דבי ר' ישמעאל דייני כללי ופרטי כי האי גוונא.** בשלהי אלו טרפות (חולין סו.) ואף על גב דלא דמי כללא קמא לכללא בתרא: **לאתויי כוי.** וחיה לא איצטריך לרבות דחיה בכלל בהמה בפרק בהמה המקשה (שם עא.) כדמפרש רבי יוחנן לקמיה: **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** בתמיה. דלמאי מדמינן ליה אי לחיה דמה אסור אי לבהמה דמה אסור: **נבלתו מנלן.** איסור אכילת נבלתו מנלן: **בכף הירך תלייה רחמנא.** דכל דאית ליה כף שקורין פולפ"א נוהג בו גיד הנשה והאי דאינו נוהג בעוף בפרק גיד הנשה (חולין דף צב:) מפרש דלא עגיל כף דידיה: **טומאתו.** שתטמא נבלתו: **צריכין מחשבה והכשר** גרסינן במסכת עוקצין: **תעשה חתיכה שלו מחשבה.** דכיון דחתכיה אחשביה דאי נגעה ביה טומאה מקבל טומאה: **נבלת בהמה**[יט] **בכל מקום.** ואפילו בשווקים שיש שם רוב עם צריכה מחשבה לאכילה לקבל טומאת אוכלין הואיל דאין דרך לאוכלה: **וכן נבלת עוף טהור בכפרים.** שהעם מועטים צריכין מחשבה לטומאת אוכלין: **ואין צריכין הכשר.** משום דמטמאין טומאה חמורה דנבלת בהמה מטמאה במשא ונבלת עוף טהור מטמא בגדים אבית הבליעה ואמרינן לקמן דכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר (ז): הכא לא גרסינן **והחלב.** ואף על גב דתנינא לה (ח) גבי שווקים דמשמע הא בכפרים צריך מחשבה לא תנן ליה ברישא דלא מיתני ליה (ט) אינו צריך הכשר [כ] דאי בחלב נבלה צריך הכשר דאינה מטמאה טומאה חמורה ואי בחלב דשחוטה כיון דבכפרים [כא]קאי לא מיתכשר בדם שחיטה דהכשר דקודם מחשבה לאו הכשר הוא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכח.) עולשין שליקטן לבהמה[כב] ונמלך עליהן לאדם צריכים הכשר שני. משנה זו בשלהי מסכת עוקצין: **נבלת בהמה טהורה בכל מקום.** ואפילו בכפרים שהעם מועט אין צריכין מחשבה דסתמא למאכל עובדי כוכבים עומדת וכן נבלת עוף טהור וחלב בהמה וחיה בשווקים שהעם מרובין: **אינן צריכין מחשבה ולא הכשר.** דנבלת בהמה ועוף מטמאין טומאה חמורה וחלב בחלב שחוטה קמיירי שהרי הוכשר בדם שחיטה: **והא היא גופה טמאה היא.** טומאת נבילות[כג]: **בפחות מכזית** ליכא טומאת נבילות וכי חשיב עליה לאכילה מצטרף לבהדי אוכלין פחות מכבילה לטומאת אוכלין: **אי הכי.** דפחות מכזית הוא ולא אתי לעולם לידי טומאת נבילות ניבעי נמי הכשר דהא תנא דבי רבי ישמעאל כו':

אוציא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה. ואף על גב דמטמא במגע במשא מיהא לא מטמא ולא בגדים:

אוציא דם ביצים של עוף שאינו מין בשר. תימה לרבינו ברוך דלא מיירי הכל בחד לד ויש בהן איסור והיתר ודם ביצים וחגבים הוה מצי למעט שאין בהן טומאה חמורה אלא האי פשוט יותר להם להיתר שאומר הש"ס: **כוי בריה בפני עצמה.** בפרק אותו ואת בנו (חולין פ.) דקתני כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו חכמים אי מין חיה או מין בהמה היא והיא בריה לא הוי כמו בריה דהכא שהרי בריה דהתם הוי או מין בהמה או מין חיה מדקאמר ולא הכריעו בו חכמים כו' אבל הכא רוצה לומר בריה בפני עצמה שאינה לא חיה ולא בהמה דאי הוי או בהמה או חיה לא איצטריך לרבויי דמו וכן ההיא (יומא דף עד.) כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור וקאמר כוי בריה בפני עצמה אינו אומר שיהא ספק או חיה או בהמה דאם כן לא צריך קרא לאסור חלבו[י]: **בחותכו לכלב.** הוא הדין דהוה מצי לשנויי בחותכו לרפואה אלא הא קא משמע לן דאפילו בחותכו לכלב בעי מחשבה[כד]: **כגון דאיכא פחות מכזית נבילה וצירפה.** אבל כזית וצירפה ליכא למימר ומהניא מחשבה שיטמא האי כבילה אוכלין אחרים אפילו לא יגעו האוכלין רק בצירוף ולא צריך שיגעו בנבילה דא"כ לא מייתי מה בהמה שיש לה טומאה קלה דמשמע שיש נבילה שאין עליה רק טומאת אוכלין ואי הוה בה כזית הוה ביה טומאה חמורה ועוד יש לומר דמשמע דנקט במתניתין דמייתי עלה בהמה [כה]כו' בכ"מ ונבלת עוף טהור כו' משמע נבלת בהמה דומיא דנבלת עוף כלומר דצריכה מחשבה כמו על עוף ולכך נקט פחות מכזית:

מסורת הש"ס

א) [ב"ק סד. זבחים ד: ח: חולין סו.], ב) [שם], ג) [יומא עד:], ד) [שם וש"נ], ה) עוקצין פ"א מ"ג, ו) טהרות פ"ה מ"ו [פסחים מה:], ז) עדיות פ"ה מ"א, ח) עוקצין פ"ג מ"ג נדה נ: בכורות י., ט) נדה נא. חולין קכח. [זבחים קה.], י) [עי' חולין קמ.], כ) [וע"ע תוס' יומא עד: ד"ה כוי],

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יג טוש"ע י"ד סי' סד סעיף א וסי' פ סעי' ו:

ד ב (מיי' פ"ח שם) טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ו:

ה ג מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הלכה ו:

ו ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה [ג] ט עי' השגות וכ"מ:

ז ה מיי' פ"ב שם הלכה יח:

ח ו מיי' פ"א מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

ט ז ח מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

י ט מיי' שם הל' ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאין מין בשר אוציא דם דגים: (ב) שם האי תנא דבי רבי ישמעאל בריבויי ומיעוטי וכללי ופרטי דרשינן בהדין גוונא: (ג) שם ויש בה איסור ויש בה היתר והן מין בשר: (ד) שם ושחיטתו מנלן: (ה) שם הוה חזי לאדם אסקינן מטומאה: (ו) שם לטומאה קלה והא היא גופה: (ז) רש"י ד"ה ואין צריכין הכשר וכו' הכשר והכא לא גרסינן כצ"ל והד"א: (ח) בא"ד ואע"ג דתנינא לה. נ"ב במשנה דעוקצין בסיפא: (ט) בא"ד דלא מיתני עליה אינו:

לעזי רש"י

פולפ"א. הבשר שעל עצם הירך.

רבינו גרשום

שרצים אין בהן טומאה חמורה. דלא מטמו במשא דלא כתיב בהו והנושא את נבלתם: **אוציא דם ביצים של עוף שאינן מין בשר:** **דגים וחגבים** שכולן היתר שאינן טעונין שחיטה: **לעוף ולבהמה.** קא דייק מ"ט כתבינהו לתרווייהו לילף מחד. מעוף [א] אם [עוף הוה] אמינא **מה עוף שאין בו כלאים** שאין נוצתו אסורה לא עם צמר ולא עם פשתים דמו אסור **אף בהמה** שאין בצמרה איסור כלאים כגון עז ופרה דמה אסור ולא כבשים להכי כתיב ולבהמה לאסור דם לכל בהמה: ואי כתיב בהמה בלבד הוה אמינא **מה בהמה שאינה** באסור (אם) לא תקח האם **על הבנים** דמה אסור **אף עוף** נמי **שאינו** באיסור **אם על הבנים** כגון מזומן או עוף טמא למעוטי דם דעוף טהור ואינו מזומן ת"ל **לעוף: ואימא כל דם כלל כו' אין בכלל אלא מה שבפרט עוף ובהמה אין מידי אחרינא לא.** ולמעוטי דם דחיה: לא כתיב כל **נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל כלל ופרט וכלל הוא ואי אתה דן אלא כעין הפרט** והיינו כדאמר לעיל מה עוף ובהמה מיוחדין כו': **והא לא דמי כללא כו'.** מה בכך הא אשכחן **תנא דבי ר' ישמעאל** דדריש ריבויי ומיעוטי באלו טרפות (חולין סו.) **וכללי ופרטי** [ב] בפ' מרובה (ב"ק סד.) ואע"ג דלא דמו אהדדי (והני) [והכא] נמי דרשינן כלל ופרט וכלל **ואע"ג דלא דמו** ואירבי דם דחיה וכוי: **ואף כל לרבות דמו של כוי.** לרבות דם דחיה לא צריך לרבוייה דבהדיא כתיב בה איסור דם דכתיב איש כי יצוד ציד חיה כו' וכתיב בתריה דם כל בשר לא תאכלו. **ואי קסבר** כוי ספק חיה ספק בהמה הוא **איצטריך קרא** לרבויי **למיסר ספיקא** פשיטא דאסור דמו ממה נפשך: **אלא קסבר כוי** בריה הוא **בפני עצמו.** ואיצטריך קרא לרבויי למיסר דמו: **חלב מכי כל אוכל חלב** קרי ביה [ג] כי כל אוכל חלב כל דאפי' דכוי. **נבלתו מנלן.** דאסור באכילתו **מכל** דלא תאכלו כל נבלה: **החותך מן האדם מן החי** בשר לשום אכילה: **צריך מחשבה.** אם חישבו לאכילה מטמא טומאת אוכלין בכביצה **ואין צריך הכשר** אלא אפילו בלא הכשר מיטמא דקי"ל כל שסופו ליטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר: **תיעשה חתיכה שלו מחשבה.** דכיון דחתכיה אחשביה: **ולא והתנן כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא טומאת אוכלין עד שיפסל מאכילת כלב** אלמא דאכילה דכלב חשובה. ההוא דקאמרינן עד שיפסל מאכילת כלב **ההוא לאסוקי מטומאה** משערינן בכלב הואיל **ומעיקרא הוה חזי לאדם: הכא לאחותי** ליה טומאת אוכלין עסקינן בחותך מן האדם מן החי: **אי חזי לאדם** דחישב עליו לאכילת אדם **חזי לכלב ואי לא חזי לאדם** דלא חישבו לאוכל אדם אלא לכלב **לא חזי לכלב** דלא אחתינן ליה לטומאת אוכל משום כלב: **מכל מקום קתני צריך מחשבה. ומחשבה לצורך טומאה קלה היא** לטמא טומאת אוכלין: **הני מילי** דקתני צריך מחשבה **מחיים** דלא מטמא טומאה חמורה **אבל** בחותך ממנו **לאחר מיתה** הואיל **וטמא הוא טומאה חמורה** אין בו טומאה קלה ובלאחר מיתה מיירי ברייתא יצא דם מהלכי שתים: **דכוותה גבי בהמה** אי **לאחר מיתה** מיירי ואפילו הכי יש בה טומאה קלה במאי אית בה טומאה קלה **אי בשר מטמא טומאה חמורה** בכזית במשא **ואי דם מטמא** נמי טומאה חמורה: **וב"ה מטמאין.** בשיש בו רביעית הואיל ויכול ליקרש ולעמוד על כזית כדקאמרי' בפ' המנחות והנסכים (מנחות קד.): אלא **לא נצרכא.** דבהמה לאחר מיתה יש בה טומאת אוכלין **כדתנן נבלת בהמה טמאה בכל מקום** הואיל ואינה ראויה לאכילה לכולי עלמא לישראל ולעובדי כוכבים וכן **נבלת עוף** ואפי' טהור והחלב והשומן **בכפרים** שאינן עשירים ואין אוכלין עופות ולא שומן לפי שמצניעין אותו לנר או למלאכה **צריך מחשבה** לטמא טומאת אוכלין הואיל ואין ראוי לאכילה לכל: **ואין צריך הכשר** כדאמרן כל שסופו ליטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר: **וא"ל רב לר' חייא מחשבה למאי אי לטומאה קלה הא היא גופה** מטמאה טומאה חמורה **וצרפיה** בכזית: **וא"ל** להכי צריך מחשבה **כגון דאיכא פחות מכזית נבלה.** דלא מטמא טומאה חמורה **וצרפיה** לשאר אוכלין **לפחות מכביצה** ולהכי צריך מחשבה דלית ביה שיעור לטומאה חמורה: **אי הכי ניבעי הכשר** [וכו']. **אבל הכא דאיכא בגוייהו** מאלו האוכלין **פחות מכזית נבלה,** כיון **דאילו מצרף** ליה זה הפחות מכזית **לכזית** משאר גוף הנבלה **לא בעי הכשר** שהרי מטמאה טומאה חמורה: **השתא נמי** אע"ג דפחות מכזית [הוא] **לא בעי הכשר** כל הכביצה של האוכלין אבל בעי מחשבה:

שינויי נוסחאות

א] בשר אוציא דם. (ש"מ): ב] תיבת ולבהמה נמחק. (ש"מ): ג] הא תנא דבי ר' ישמעאל בריבויי ומיעוטי כללי ופרטי דדרשינן מן הדין גוונא. וכ"ב נ"א דכללי ופרטי דריש כהדין גוונא. (ש"מ): ד] והיתר והן מין בשר. (ש"מ): ה] רב אידי בר. (ש"מ): ו] חלבו מנלן ת"ל כל חלב. וכ"ב נ"א מכל אוכל חלב. (ש"מ): ז] טומאתו ושחיטתו מנלן. (ש"מ): ח] שתים שאין בהן טומאה קלה [והשאר נמחק]. (ש"מ), ולפנינו הוא ע"פ כה"י: ט] בס"א מן האדם מן החי ובמשניות ליתא וכ"ה מפי' הר"ש. (גליון, ועיין ש"מ): י] מחשבה והכשר. גירסת רגמ"ה ואין צריך הכשר. [ועיין ש"מ]: יא] לכלב דמחשבה לכלב. (ש"מ): יב] נ"ל בטהרות כך הגי' במשנה ובפסחים. (גליון, וכ"ה בש"מ): יג] כל המיוחד לאוכל אדם. (ש"מ, וכ"ה במשנה ובפסחים): יד] לאדם אין לא אי חזי לאדם לא מכל מקום קתני צריך מחשבה [והשאר נמחק]. (ש"מ): טו] בס' ליתא. (גליון, קטע זה חסר בדפ"ר ונתוסף בדפוסים ע"פ נוסח המשניות וכ"ה בש"מ: טז] קלה הא היא גופה טמאה היא. (ש"מ): יז] לית בהו פחות. (ש"מ): יח] כבש. (רש"י): יט] נל"ל בהמה טמאה בכל מקום. (המגיה בש"מ), עיין בש"מ בחידושים, ובהערות שם: כ] הכשר ואי בחלב של נבלת בהמה טהורה צריך. (ש"מ): כא] דבכפרים קיימינן דצריך מחשבה לא מתכשר. (ש"מ): כב] לבהמה והדיחן ונמלך. (ש"מ): כג] נבילות דהיינו במגע ובמשא. (ש"מ): כד] מחשבה לאפוקי מסברת המקשה. (ש"מ): כה] בהמה טמאה בכ"מ. (ש"מ).

תורה אור השלם

1. וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה: ויקרא ז כו
2. כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כז
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ: ויקרא ז כג
   [ע"פ רגמ"ה והגהות ש"מ] כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיְיָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה
4. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא
5. עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה: בראשית לב לג
6. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

שיטה מקובצת

אף כל דקתני לאתויי מאי. דאין לומר דאיצטריך לאתויי חיה דחיה בכלל בהמה. (תוס'): **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** דאי בהמה דמה אסור אי חיה דמה אסור כההיא דפ' יה"כ (עד.) גבי כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור דפריך ואיצטריך קרא למיסר ספיקא ותימה דמאי פריך אה"נ משום דספק חיה הוא ואינו קרב למזבח ואתא קרא לאשמועינן דחלבו אסור כחלב בהמה וי"ל דשפיר פריך דרבויי למה איצטריך אי בהמה הוא לא צריך קרא ואי חיה הוא וכי אתא קרא לאסור חיה ואי כדי שלא יטעו העולם לומר חיה הוא ויבואו להתיר וכי בשביל הטועים נכתוב קרא אין זו סברא. (תוס' כת"י). **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** עיין תוס' בכורות דף מא (ע"ב ד"ה ואתי): **אלא קסבר כוי בריה בפני עצמו הוא.** פי' ואינו לא חיה ולא בהמה ואין זה כההיא דפ' אותו ואת בנו (חולין פ.) דאמר כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אי מין בהמה הוא אי מין חיה דמשמע דהוא בהמה או חיה. (תוס' כת"י): **מכל חלב לא תאכלו.** עיין בהשמטות: **טומאתו ושחיטתו מנ"ל סברא** כו'. עיין בהשמטות: **ושחיטתו [נמי] כבהמה.** פי' הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, אבל להצריכו שחיטה להתירו ולהוציאו מידי אבר מן החי לא צריך רבוי דהא אמרינן בפ' גיד הנשה (חולין קב.) כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו ואית דאמרי כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו. (תוס' הרא"ש): **[מן האדם.]** גירסת משנה של עוקצין החותך מן האדם כו' **צריך מחשבה והכשר** ובברייתא איתא החותך מאבר מן החי **צריך מחשבה ואין צריך הכשר** והראב"ק גריס כן: **כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם.** תוס' בכורות כג ע"א (ד"ה טומאה קלה): **[מחשבה למה לי לטומאה קלה].** דמהניא לה לשויא אוכל לטמא טומאת מגע, הא היא גופה טמאה היא: [רש"י ד"ה **נבלת בהמה**] בהמה [א] דאי בחלב בהמה טמאה למאי איצטריך למיתני כיון דתנא בהמה טמאה דבטמאה אין חילוק בין בשרה לחלבה: [רש"י ד"ה **הכא** ל"ג כו' **טומאה חמורה.**] כדאמרי' בזבחים פ' חטאת העוף (דף ע.) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה וגו' ודרשינן מיניה דטהור ואינו מטמא במגע ובמשא כבשר: [תוס' ד"ה **אוציא דם שרצים כו' לא מטמא.**] גליון. ואע"ג דעוף נמי אינו מטמא במשא מ"מ הא מטמא בגדים אבית הבליעה ד"ת. ועיין בפי' רש"י ז"ל לקמן דף כא ע"ב (ד"ה אמר מר): [ד"ה **אוציא דם ביצים כו'**]. לשון הרא"ש תימה למה צריך להני תרי צדדין מין בשר והיתר ואיסור דדם ביצים ודגים וחגבים מצי למעט מהך צד דטומאה חמורה, וי"ל דלא שייך להזכיר טומאה חמורה אלא על בעלי חיים שיש טומאה במיתתן: [ד"ה **כוי כו'** בסופו]. גליון. וההיא דנדרים (יח:) המקדיש חייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי אפילו אי סבר האי תנא דכוי הוי ספק חיה וספק בהמה ניחא דלא היה דעתו לספק אלא לודאי. (הרא"ש ז"ל): [ד"ה **כגון כו' משמע נבלת בהמה כו'**]. וז"ל הר"י ז"ל בגליון. לכך נקט פחות מכזית דתני נבלת בהמה טמאה כו' ונבלת עוף טהור משמע דתני נבלת בהמה דומיא דעוף דאם אין מחשבה אין בה טומאה וזה לא מצי איירי רק בפחות מכזית. (תוס'):

א) אולי צריך לגרוס: אם מעוף אמינא. ב) ג' רבינו היה דדריש רבויי ומיעוטא וכללי ופרטי כה"ג וכגי' הנ"א בשיטה מקובצת כאן [המגיה בוילנא] ג) נראה דצ"ל קרי ביה כי אוכל כל חלב כל דאפי' דכוי כצ"ל ואמנם אינו מובן דמאי צריך לזה דהא י"ל דהתלמודא מפיק מקרא דכל חלב דכתיב בפ' ויקרא ג' דשם הא כתיב כל חלב גופיה וצ"ע. [המגיה בוילנא]. [מ"ש כאן המגיה, תלוי בב' הגירסאות שהובאו כאן בשטמ"ק. גם יתכן שצריך לקרוא בכה"י: כי כל אוכל כל חלב, כי התיבות "אוכל כל" כתובות מעל תיבת "חלב" בין השורות.]

א) נראה דצ"ל בהמה טמאה וחלב לא גריס הכא דאי וכו'. [המגיה בוילנא]. [בצילום כה"י לא ניתן לקרוא כי הגליון קרוע, ונראה שמסומן על תיבת בהמה, ובגל ניכר אות ה', וכפי הנראה הוגה בהמה טמאה],

מוסף רש"י

כל המיוחד לאכול אדם. וחל עליו שם אוכל, טמא. לעולם ואפילו נתקלקל מאכילת אדם, עד שיפסל מאכילת כלב (פסחים מה:). **נבלת בהמה טמאה בכל מקום.** שהיא סתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה, ועוד שיש לה שני דחויין אחת שלא נשחטה ואחת דטמאה היא (בכורות י.) סתמא לאו לאכילה הלכך בעיא מחשבה, ונהי דאי איכא כזית בלא מחשבה מטמיא אפילו אדם וכלים וכל שכן אוכלין ומשקין, אלא להכי מהניא מחשבתה דאי איכא פחות מכבילה שאר אוכלין ופחות מכזית נבלה, משלים לכבילה, אי חשיב עליה מצטרפא בהדייהו ומקבלת טומאה במגע שרץ ואי לא לא (נדה נ:) **וכן נבלת עוף הטהור. בכפרים.** דעניים הם ואין רגילין לאכול עופות ושומן, צריך מחשבה. להאכילן לעכו"ם, ואם לאו אין מטמאין טומאת אוכלין (בכורות י.) **ואין צריך הכשר.** דסופה לטמא טומאה חמורה (נדה נ:). **נבלת בהמה טהורה בכל מקום.** ואפילו בכפרים דליכא אוכלין מרובין סתמא לאכילה (שם) סתמא לאכילת עכו"ם דלא מאיסה ועוד דלגבי ישראל אין בה אלא דיחוי אחד, הלכך אינה צריכה מחשבה לקבל טומאת אוכלין להצטרף פחות מכזית הימנה לפחות מכבילה אוכלין, וכן נבלת עוף טהור והחלב של שחוטה בשווקים, בכרכים דיש בה רוב עם ועשירים הם ורגילים לאכול רוב עופות ושומן, אין צריכין **לא מחשבה ולא הכשר.** נבלת בהמה ועוף משום דמטמאין טומאה חמורה, וחלב שחוטה בשווקים משום שכבר הוכשר בשחיטה, דכיון דלא בעי מחשבה אהני ליה הכשר שחיטה (בכורות י.). **מה זרעים מיוחדין שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** כגון אדם ובגדים (זבחים קה.) זרעים אינן נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב הטומאה לטמא אדם וכלים, דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב, וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה וטבילה כתיב, דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת, יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קכא.).

א] לאפוקי מת אף על גב דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלין משום אדבטלה דעתו אצל כל אדם רב חנניא אמר אפילו תימא דהוי כזית הכא במאי עסקינן בכגון שחיפהו בבצק א"ה הכשר נמי ניבעי ה"מ באוכלין אחריני דלא מטמו לא במגע ולא במשא אבל הכא נהי דלא מטמא במגע דקמחפי בבצק במשא מיהת ב]ליטמא דהא טעון ליה לאפוקי מת דאף על גב דחיפהו בבצק מטמא גטומאה חמורה א) דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ג](אמר מר יצאו שרצים שאין בהן טומאה ד] ולא שרץ מטמא במגע במשא ה]לא מטמא) אמר מר יצא דם דגים ודם חגבים ו]שכולן היתר מאי כולו היתר אילימא דחלבו מותר הרי חיה דדחלבה מותר הודמה אסור ואלא משום דלית בהו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית ביה ואיסור גיד הנשה ודמו אסור אלא מאי כולו היתר זדלא בעי שחיטה אמר מר מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה תלמוד לומר ז]בהמה כלאים דמאי אילימא כלאים דהרבעה וכלאים דחרישה ב) והתנן חחיה ועוף כיוצא בהן אלא אמר אביי טשצימרו אין חייבין עליו משום כלאים אמר רב יהודה אמר רב ידם שרצים לוקין עליו בכזית מיתיבי ג) כדם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה לדם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו מאי אין חייבין עליו ח]כרת א) אלאו מחייב חדא דהיינו רישא ועוד ט]תנא מלאו נמי קא ממעט ליה דקתני ביצא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה י]אמר רבי זירא נהתרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה אמר רב דם דגים שכינסו אסור מיתיבי ד) דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה ההיא בשלא כינסו כי קא אמר רב בשכינסו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור והא ה) תניא סדם שעל גבי יא]ככר גוררו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא כי תניא ההיא מתניתא עדאית ביה קשקשים כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים ו) אמר רב ששת דם מהלכי שתים אפילו מצות פרוש אין בו מיתיבי דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שרצים ורמשים אסור ואין יב]חייב עליו כי תניא אסור

לאפוקי מת. כלומר להכי אמרינן לעיל [ע"א] יצאו מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה דאף על גב דממלי לפחות מכביצה אוכלין מפחות מכזית מן המת לא מצטרף בהדיה לטומאת אוכלין דבטלה דעתו אצל כל אדם: **שחפהו בבצק.** פחות מכביצה וזה משלימו לכביצה דאף על גב דהוא גופיה טמא מהני ליה צירוף דהשתא לא מטמא במגע דהא מכוסה הוא וכי אמר דמצטרף בהדי בצק לטומאת אוכלין דאיכא כביצה אוכלין טמאין ומטמאין אוכלין אחרים הנוגעים בהן: **אי הכי.** דמכוסה הוא ואין סופו לטמא טומאה חמורה הכשר נמי ניבעי: **לאפוקי מת.** להכי קתני לעיל יג]מהלכי שתים אין בהן טומאה קלה דאם חיפהו בבצק טומאה חמורה בוקעת ועולה דכל אהל שעל המת שאין בו חלל טפח טומאה בוקעת ועולה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכה.): **אמר מר יצאו שרצים כו'.** נראה בעיני דל"ג להא מילתא דקא משני ליה במשא מיהא לא מטמא דהא עוף נמי לא מטמא במשא ואמר לעיל [כ:] דמטמא טומאה חמורה: **חיה ועוף כיוצא בהן.** בב"ק בפרק שור שנגח את הפרה (דף נד:) ב) אחד השור ואחד כל בהמה לנפילת הבור כו' ולכלאים ולשבת וכן חיה ועוף כיוצא בהן: **לוקין עליו.** קא סלקא דעתך משום דם: יד][**בלא תעשה.** ולא בכרת שאינו דם הנפש]: **ואין חייבין עליו.** מלקות: **חדא דהיינו רישא.** דאם כן מה הפרש בין דם טו](מהלכי שתים) לדם האברים ואמאי פלגינהו לתרתי מילי: **ועוד האי תנא דלעיל מלאו נמי ממעט ליה דקתני יצא דם שרצים.** טז]מכלל דם דלא תאכלו: **התרו בו משום שרץ לוקה.** כדאמרינן בפרק קמא (לעיל ד:) וזה לכם הטמא ז) לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לכזית לאכילה אלמא דם שרצים כבשרן: **שכנסו.** בכלי יז] אסור דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם: **דם דגים וחגבים מותר לכתחלה.** היינו סיפא דהך ברייתא דקתני לעיל דם הטחול דם הלב כו': **דכוותה גבי מהלכי שתים.** דקתני בהך מליעתא אסור ואין חייבין עליו מוקמת נמי בשלא כנסו דהא הכי תרלת לסיפא דברייתא: **דם שעל הככר.** אף על גב דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השינים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו ומוצצו ואינו חושש יח]ולא ככנסו דמי: **דאית ביה.** בדם קשקשים מותר לכתחלה דלא אתי לאיחלופי בדם בהמה חיה ועוף: **מהלכי שתים.** אדם: **מצות פרוש אין בו.** דאינו מצוה לפרוש ממנו אפי' משום מצות פרישה בעלמא:

רב חנניא אמר אפילו תימא כו'. לא ניחא ליה לאוקמי כדאוקמא רבי חייא דדוחק הוא לומר כיון דאילו מצרף ליה לכזית משום הכי לא בעי הכשר דה"נ מצי למימר עתה כיון יט]דאי לא מחפה בבצק לא בעי הכשר כו' ולא רצה לתרץ כדר' חייא אלא משני השתא נמי מטמא במשא ועוד דדוחק הוא במילתיה דר' חייא דטומאה חמורה וטומאה קלה בתרי דוכתי טומאה חמורה בכזית וטומאה קלה פחות מכזית אבל רב חנניא משכח ליה בחד דוכתא בכזית ובחיפהו בבצק דחמורה במשא וקלה במגעו והא דקאמר אפילו תימא דהוי כזית אין הלשון מכוון דמשמע דמודה שפיר בפחות מכזית וליתא כדפירשנו: **דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו.** פירוש דההיא ברייתא דדם דגים קתני דם מהלכי שתים אסור ומי אסור בשלא כ]בעין והא תניא כו' דם שבין השינים מוצצו ואינו חושש ופירש הקונטרס אפילו מצות פרוש אין בו ולכך פירש הקונטרס דאם לא כן מאי פריך הכי נמי בדם שבין השינים משום דאינו נראה ולא פירש אבל התם שפירש אסור אפילו לא כינסו כדקאמר דם שעל גבי הככר גוררו לכך פי' הקונטרס דם שעל הככר גוררו כו' אף על גב דליכא איסור מצות פרוש יש בו ומיהא פריך דקאמר רב אסור והכא משמע דליכא רק מצות פרוש אף על גב דנראה ופירש אבל קשה שהרי מצות פרוש איסור מעליא הוא ואם כן לא פריך רק מסיפא ומאי פריך שאני התם בדם שבין השינים משום דם דלא פירש אבל דם מהלכי שתים שפירש אסור אפילו לא כינסו ודכוותה דם שעל הדג דמותר אפילו פירש או שמא הא דקאמר מוצצו ובולעו היינו משום שהוא נודע דמהתם אתו והא דקאמר בדם מהלכי שתים שהוא אסור מיירי בשלא נודע מהיכא אתי אבל אצבעו מטפטף דם שרי משום דמהתם קאתי וליכא לספוקי לא בדם בהמה ולא בדם חיה ותירץ רבינו ברוך דהכי פריך דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור פירוש אי אמרת בשלמא דדם דגים שרי אף בכינסו ודכוותה מהלכי שתים אסור נינהו וא"כ חידושא דמהלכי שתים אסור אף בכינסו כלומר דבכינסו נמי איצטריך לאשמועינן איסור דמהלכי שתים ניחא דלא תני היתר ממהלכי שתים כגון לא פירש שהרי עיקר מילתיה הוי מכינסו אלא כיון דאמר דכינסו אסור בדם דגים ואם כן הא דתני דם מהלכי שתים אסור מיירי בלא כינסו דבהא איירי מדקאמר דדם דגים מותר דבכינסו אסור וכיון דהא דתני איסור דם מהלכי שתים בשלא כינסו הוה ליה למיתני צד היתר שבו כמו דתנא דם דגים דנקט ההיתר אם איתא דיש בו היתר בדם מהלכי שתים אלא ש"מ דאין בו היתר כלל ואפילו לא פירש ולכך פריך והא תניא כו' ושבין השינים מוצצו ואינו חושש וא"כ ש"מ דמותר וא"כ הו"ל לאיפלוגי גבי דם מהלכי שתים ומשני אלא כי תניא מתניתא דאית ביה קשקשין כו' וניחא דלא תני היתר גבי מהלכי שתים דלא שייך ביה קשקשין והכא משמע דבדם דגים ליכא איסורא רק בכינסו ובלא קשקשין: **מיתיבי** דם הטחול כו' הרי אלו בלא תעשה. ומיהא פריך אבל כרת ליכא: ח) **לא** קרעו אינו עובר עליו. מוקמא ליה בלב עוף דליכא כזית ומכל מקום איכא איסורא למ"ד (יומא עג:) חצי שיעור אסור מן התורה ומשום הכי אסור אבל אינו לוקה כיון דלית ביה כזית: **כי** קתני בדם דיליה. ולא גרסינן כי קתני אין חייבין עליו דהא גבי לב לא קתני ליה ואם תאמר אמאי לא פריך ממתניתין ופריך מברייתא שהרי בהדיא קתני מתני' דם הטחול דם הלב אין חייבין עליו ויש לומר דאיכא לאוקומי בלב עוף כא][אבל ברייתא ליכא לאוקומי בעוף] שהרי קתני הרי אלו בלא תעשה כב] :

יא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ז ועי' השגות וכ"מ ובה"ז:
יב ב מיי' שם הל' ח:
יג ג מיי' פ"ו מהל' טומאת מת הלכה ד:
יד ד מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה א טוש"ע י"ד סי' סד סעיף א:
טו ה מיי' פ"ו שם הל' א טוש"ע י"ד סי' סו סעיף א:
טז ו מיי' פ"ח שם הל' ד טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ה:
יז ז מיי' פ"א מהלכות שחיטה הל"ג טוש"ע י"ד סימן יג סעיף א:
ח [מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' א טוש"ע י"ד סימן רצז סעיף א י]:
יח ט מיי' פ"י שם הל' ו:
יט י מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' א [ופ"ב הל' י]:
כ כ מיי' פ"ו שם הל' ד [טוש"ע י"ד סי' סו סעיף א]:
כא ל מיי' שם הל' ב:
כב מ מיי' פ"ד מהל' שאר אבות הטומאה הל' ז וכאידך מ"ד:
נ [מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל"י]:
כג ס מיי' פ"ו שם הל' ב טוש"ע י"ד סי' סו סעיף י:
כד ע מיי' שם הלכה א וכהראב"ד טוש"ע שם סעי' ט [וברב אלפס חולין פ"ח דף רלט.]

רבינו גרשום

לאפוקי מת אדם **אע"ג דממלי** ליה לפחות מכזית דידיה ומשלימו לפחות מכביצה אוכלין **לא מטמא טומאת אוכלין** אע"ג דמחשב ליה למיכליה **משום דבטלה דעתו אצל כל אדם** דאין רגילין לאכול אדם מת ולהכי קאמר יצא דם מהלכי שתים כו': **רב חנניא אמר אפי' תימא דהוי.** בהא נבלת בהמה טמאה **כזית** ואי אמרת הא היא גופה טמאה היא בטומאה חמורה בכזית במגע: **הכא במאי עסקינן כגון שחיפהו בבצק.** סביב סביב שאין יכול ליגע בו והשלימו לכביצה באותו בצק ואי אמרת **אי** הכי כיון דאינו מטמא במגע **הכשר נמי ליבעי** כשאר אוכלין: **הני מילי** דבעי הכשר **באוכל אחריני דלא מטמו** כו'. **במשא מיהא מטמא** דמצי טעין הילכך לא צריך הכשר: **לאפוקי** כזית **מת דאע"ג דחיפהו בבצק מטמא טומאה חמורה** ואפילו במגע דאמרינן **טומאה בוקעת ועולה** הלכך יצא דם מהלכי שתים שאין בהם טומאה קלה: והתנן בב"ק (נד:) וחיה **ועוף כיוצא בהן.** דבהמה לחרישה ולהרבעה ולפריקה כו': **אלא אמר אביי** שצמרו דעוף **אין חייבין עליו** משום **כלאים** אם צירפו עם פשתים: **דם הטחול דם הלב דם הכליות דם אבר** שפירש מהן: **חדא דהיינו רישא** דאי מכל מקום לאו מחייב היינו רישא ליערבינהו בהדדי וליתנינהו דם איברים ודם מהלכי שתים ודם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו: **ועוד ההוא תנא** דרישא דפירקין **מן לאו נמי קא ממעט ליה דקתני אוציא דם שרצים** מלאו דלא תאכלו **שאין בהן טומאה חמורה: אלא אמר ר' זירא** לא קשיא **התרו בו.** כשאכל דם שרץ משום איסור שרץ עצמו לוקה עליו בכזית אבל התרו בו **משום דם** דשרץ **אינו** לוקה כדקתני בברייתא. **ועוד** שהרי דמו חלוק מבשרו: **שכינסו** שקיבצו במתכוין כזית או יותר מכזית **אסור: דכוותה גבי דם מהלכי שתים.** דבהא ברייתא גופה קתני בתוספתא ודם מהלכי שתים נמי אסור ואי אמרת הוא נמי **בשלא כינסו מי אסיר: והתניא דם שעל גבי הככר.** שפירש משיניו של אדם **גוררו ואוכל** הככר ודם **של בין השינים** שלא פרש **מוצצו ובולעו ואינו חושש** דאין בו איסור דלא כינסו: **אלא.** האי דגים דברייתא בשכינסו קא מיירי ולא קשיא **כי קתני מתניתא** מותר אפילו לכתחלה **דאית ביה** בדם **קשקשים** דניכר דשל דגים הוא ולא אתי לאיחלופי:

א) [חולין קכה.], ב) ב"ק נד:, ג) [תוספתא פ"ב הי"ב לקמן כב.], ד) [תוספתא פ"ב הי"ב], ה) כתובות ס., ו) [שם], ז) [ויקרא יא], ח) מכאן שייך לדף כב.,

שינויי נוסחאות

א] השתא נמי לא בעי הכשר לאפוקי. (ש"מ): ב] מיהת מטמא דהא. (ש"מ): ג] בה"ז מ"ז. (גליון): ד] טומאה חמורה ולא והא שרץ. (ש"מ): ה] במשא מיהא לא. (ש"מ): ו] שכולו היתר. (ש"מ): ז] לומר ולבהמה כלאים. (ש"מ): ח] עליו דקתני כרת אבל לאו מחייב. (ש"מ): ט] ועוד האי תנא. (ש"מ): י] חמורה אלא אמר. (ש"מ): יא] שעל גבי הככר. (ש"מ): יב] ואין חייבין עליו. (ש"מ): יג] לעיל יצאו מהלכי שתים שאין. (ש"מ): יד] ס"י ודפ"ר: טו] נ"ל, שרצים. (גליון): טז] שרצים מכל דם לא תאכלו. (ש"מ): יז] בכלי, הס"ד. (ש"מ): יח] תיבת ולא ליתא בדפ"ר [ונוסף ע"פ בה"ז] ובכ"י ירושלים גרסס על תיבות ככנסו דמי למחקן: יט] כיון דאילו מגלה הבצק. (ש"מ): כ] בשלא כנסו והא תניא. (ש"מ): כא] בה"ז. וגי' ש"מ, אבל בהך ברייתא ליכא לאוקמי הכי שהרי: כב] תעשה משמע דבבהמה איירי דבעוף ליכא מלקות אחצי שיעור. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין חייבין עליו כרת אבל לאו: (ב) רש"י ד"ה חיה וכו' את הפרה אמרינן אחד השור:

מוסף רש"י

כגון שחיפהו בבצק. כגון בשר שחיפהו בפחות מכביצה בצק, אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין, ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעים בנבלה אלא בבצק (חולין פב.). **חיה ועוף כיוצא בהן.** לכלאים דהרבעה אע"ג דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים הוי נמי חיה ועוף בכלל, כדיליף בגמרא, וכן לענין כלאים דהנהגה דלא תחרוש בשור וחמור (ב"ק נד:). **דם שעל גבי ככר.** כגון שנשכו וניכר בו דם השינים, גוררו. לדם דאמרי דם קא אכיל (כתובות ס. לגי' ס"א שם). **מוצצו.** דהא ליכא דחזי ליה (שם).

שיטה מקובצת

כגון שחיפהו בבצק. עיין בהשמטות: **לאפוקי מת. דאע"ג דחפהו בבצק.** עיין בהשמטות: **מיתיבי.** ולא פריך מברייתא דלעיל יצאו דם שרצים דפשיטא ליה דיכול לדחויי דליכא כרת אבל השתא סמיך אקושיא דהיינו רישא. (תוס'): **דכוותה גבי מהלכי שתים וכו'.** גליון. דידע רב דמתני גבי דם דגים. (הרא"ש ז"ל): [**דכוותה**]. מתוך פרש"י משמע דפריך מהא דתניא שעל הככר כו' ולא נהירא כיון דאית בו מצות פרישה איסורא מעליא הוא ופר"י דה"פ דכוותה כו' ואפי' לא פירש בין השינים אסור דאי אמרת מותר הוא בשלא פירש א"כ הוי ליה למיתני ההיתר בברייתא כמו דתני ההיתר דדם דגים כשלא כינסו ואע"ג דאיכא איסורא כשכינסו שביק האיסור ונקט ההיתר ה"נ בדם מהלכי שתים הוי ליה למיתני ההיתר אלא מדלא תני משמע דלית בה היתרא. (תוס' כת"י): **של בין השינים מוצצו.** עיין בהשמטות: **כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים.** גליון. וכן מוכחא מתניתין דקתני דם דגים דם חגבים וכו' אין חייבין ומשמע חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ודיוקא אכולהו קאי, כמו חלצה במנעל שאינו שלו בשל עץ בשל שמאל בימין חליצתה כשרה וקאמר בגמרא (יבמות קג:) אימור דאמור רבנן בשאינו שלו [דיעבד] לכתחילה מי אמור, אלמא דיוקא אכולהו קאי וכי פריך לרב מברייתא הוה מצי למימר ולטעמיך ולסיועיה ליה ממתניתין. (לשון הרא"ש ז"ל): **דהא עוף נמי לא מטמא.** עיין בתוס' במתניתין בריש פירקין (ד"ה אוציא) בגליון: [**רש"י ד"ה שכנסו**] **בכלי.** דאי במכונס על הדג מותר, דאל"כ הוה ליה למימר דם דגים שפירשו. (תוס'): [**תוס'**] **ד"ה רב חיננא כו'.** גליון. לכאורה נראה דהכי אמר רב חיננא אפילו בכזית משכחת לה ולא צריכת לדחוקי ולאוקמי בפחות מכזית אבל מודה הוא לשנוייא דר' חייא, ואינו כן דלית ליה שנוייא דר' חייא ודוקא בכזית משכחת לה אבל בפחות מכזית אפי' הכשר נמי בעי ולית ליה הך סברא דר' חייא דקאמר כיון דאילו מצטרף לכזית לא בעי הכשר, אלא כיון דבאשר הוא שם לא מטמא טומאה חמורה בעי הכשר, תדע דכי פרכינן לר' חנניא אי הכי הכשר נמי, לא משני כיון דאילו מסלק הבצק ומגלהו לא בעי הכשר השתא נמי לא בעי הכשר, אלא משני השתא נמי מטמא במשא, ותו דלרבי חייא לא משכחת טומאה חמורה וטומאה קלה בחד דוכתא דטומאה חמורה לא הוי אלא בכזית וטומאה קלה בפחות מכזית, אבל לר' חנניא משכחת לה תרוייהו בכזית ובחפהו בבצק דחמורה במשא וטומאה קלה במגע וה"ק אפילו בכזית משכחת לה דבעינן מחשבה לטומאה וכיון דמשכחת לה דוקא בכזית מתוקמא. (הרא"ש ז"ל):

דפירש כי קאמר רב[א] בדלא פירש כדתניא [א]דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו ושל בין השינים מוצץ ובולע ואינו חושש איכא דמתני לה להא דרב ששת על הדא [ב]דתניא [ב]יכול חלב מהלכי שתים יהא אוכלו עובר בלאו ודין הוא מה בהמה טמאה שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה מהלכי שתים שהחמרתה [ג]במגען אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל [ד]1וזה לכם הטמא זה טמא ואין חלב[ה] מהלכי שתים טמא אלא טהור אוציא את החלב שאין שוה בכל ולא אוציא הדם ששוה בכל ת"ל [ו]וזה לכם הטמא זה טמא ואין [ז]דם מהלכי שתים טמא אלא טהור [ח](א"ל) רב ששת אפילו מצות פרוש אין בו [ג]תנן התם [א]הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו [ב]א"ר זירא אמר רב ל"ש אלא בלב עוף הואיל ואין בו כזית אבל לב בהמה דיש בו כזית אסור וחייבין עליו כרת מיתיבי [ד]דם הטחול דם הלב דם הכליות דם [ט]אברים הרי אלו בלא תעשה דם מהלכי שתים דם שקצים ורמשים אסור ואין חייבין עליו כי קתני [ה]אין חייבין עליו על דם דיליה כי קאמר רב דאתי ליה מעלמא דם דיליה היינו דם אברים וליטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם אברים אלא תני והדר תני ה"נ תני והדר תני מעלמא מהיכא אתי ליה א"ר זירא (א) בשעה שהנשמה יוצאה מישרף שריף: דם [י]שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו: איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה [יא]תלויה בו רבי יוחנן אמר [ג]כל זמן שמקלח ר"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי [ו]איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כל זמן שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון דשותת הוא כדם התמצית דמי תיובתא דר"ל לא למעוטי דם המשחיר אבל דם ראשון ואחרון אף על גב דהוא שותת היינו דם הנפש מיתיבי איזהו דם [יב]ראשון כל זמן שמקלח יצא ראשון ואחרון מפני שהוא שותת תיובתיה דר"ל אמר לך תנאי היא דתניא איזהו דם הנפש כל זמן שמקלח דברי [יג]ר"א ר"ש אומר מטיפה המשחרת ואילך [ז]תנא דבי רבי ישמעאל 2ודם חללים ישתה [ד]פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים בעא מיניה ר' ירמיה מרבי זירא הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות מהו על הראשון דברי הכל חייב על האחרון מי מיחייב או לא א"ל [יד]פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתמר הקיז דם לבהמה וקיבל דמה בשני כוסות ר"ל אמר חייב שתי חטאות [ה]ורבי יוחנן אמר אינו חייב אלא אחת: רבי יהודה מחייב בדם התמצית: [ח]א"ר אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה [טו]שנאמר 3כי הדם הוא בנפש יכפר [י]דם שהנפש יוצאה בו מכפר ושאין הנפש יוצאה בו אינו מכפר אמר ר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא דתניא [ט]דם מה ת"ל 4כל דם לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר דם חולין ודם התמצית מנין ת"ל כל דם [י]סתם סיפרא מני ר' יהודה היא: **מתני'** ר"ע [כ]מחייב על ספק מעילה אשם תלוי [ל]וחכמים פוטרים ומודה ר' עקיבא שאינו מביא את מעילתו עד שיתודע לו (ב) [טז]שיביא עמו אשם ודאי א"ר טרפון מה לזה מביא שתי אשמות אלא מביא מעילה וחומשה ויביא אשם בשני סלעים ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי (ג) וזו אשמי ואם ספק מעלתי המעות נדבה [יז]ואשם תלוי שממין שהוא מביא על הודע מביא על לא הודע אמרי[יח] (ד) רבי עקיבא נראין דבריו במעילה מעוטה הרי שיבוא לידו ספק מעילה במאה מנה לא יפה לו שיביא אשם בשני סלעים ולא יביא ספק מעילה במאה מנה מודה ר"ע לר' טרפון במעילה מעוטה:

דפירש. שפירש מן האדם בכלי או על גבי ככר: **חלב מהלכי שתים.** חלב דאשה: **היקלת במגעה.** שאין בה זיבות ונדות: **שאינו שוה בכל.** דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור: **לא שנו.** דאינו עובר עליו אלא בלב עוף דאין בדמו כזית: **דם דיליה.** הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים: **דאתי ליה מעלמא.** אותו הנמצא בחלל הלב: **מישרף שריף.** מושך הדם מבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו: **שריף.** בלע"ז הומי"ר: גליון **מישרף**[יט]. והוא דם הנפש ואדם הנפש אמרינן בריש פירקין שחייבין עליו כרת. עכ"ה: **דם הקזה.** בתחלה שחור ואחר כך יוצא אדום ושתיהן בשתיתה בלא קילוח ברחוק ואחר כך מקלח וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך: **כל זמן שמקלח.** היינו אמצעי: **מטיפה המשחרת ואילך.** משכלה משחיר הראשון והתחיל להאדים הוא דם הנפש: **ראשון ואחרון.** מאדים שלפני הקילוח ושל[כ] אחרון מדנקט טעמא מפני שהוא שותת והני נמי שותתין: **לא למעוטי דם המשחיר.** מפני שהוא נמי כדם התמצית: **ודם חללים ישתה.** דם היוצא מן החללים כלומר לאחר מיתה קרוי משקה פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר את הזרעים: **על הראשון דברי הכל חייב.** דדם קילוח מעורב בו: **חטאת אחת.** על הראשון שדם הקילוח מעורב בו: **דם.** הוה מצי למיכתב מה תלמוד לומר כל דם ונכרתה וגו': **לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה לזריקה על המזבח ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה דכתיב בנפש יכפר דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש: **ודם התמצית.** בקדשים: **ר' יהודה היא.** אלמא ס"ל דדם התמצית לא מכפר מדאיצטריך לרבויי מכל: **מתני' שאינו מביא את מעילתו.** אינו צריך להביא את הממון: **מביא מעילה.** הממון וחומשו: גיליון. היינו דכתיב[ל] ואת אשר חטא מן הקדש שמביא שוה מה[כא] שנהנה וחומשו במעות ומוסרו לכהן הגזבר והמעות יפלו לנדבה לקיץ המזבח. תוס': **בשני סלעים.** הנקח בשני סלעים דכתיב (ויקרא ה) בערכך כסף וגו': **שממין שמביא כו'.** הילכך יכול להביא ולהתנות:

דם חללים פרט לדם קילוח כו'. פירש רש"י דם חללים שכבר נתחללה כלומר שכבר מתה מקודם לכן מכשיר פרט לדם קילוח דעתה נתחללה ורש"י לא פירש כן פרק השוחט (חולין לו.) ופירש פרט לדם קילוח כלומר דם שנעשה בו חלל מכשיר פרט לדם קילוח שהוא לאחר שנעשית חלל וקשה שהרי בשמעתין משמע דדם קילוח הוא דם שהנשמה יוצאה בו ומשמע לפי הסוגיא דשמעתא דגבי אדם ובהמה אין[כב] דינן שוה דגבי אדם דם שלאחר יציאת נשמה מכשיר אבל לא אותו שיוצא בשעת יציאת נשמה וגבי בהמה דם שלאחר יציאת נשמה אינו מכשיר כדאמרינן פסחים (דף טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין לא מכשיר ולא דם מיתה ולא דם מגפתה רק דם שחיטה [כג]דמלינו מתשפכנו כמים:

קבל דמו בשני כוסות. בכוס ראשון יש דם קילוח ובכוס שני [כד]זה שאחר קילוח חייב שתי חטאות אם אכלן בשתי העלמות:

מסורת הש"ס

א) [כתובות ס.], ב) כתובות ס. ע"ש, ג) חולין קטו. פסחים עד:, ד) [לעיל כא: תוספתא פ"ב ה"ב], ה) [ע' תוס' לעיל כא: ד"ה כי קתני], ו) [תוספתא דזבחים פ"ח ה"ו], ז) [חולין לו.], ח) [פסחים סה. זבחים לה.], ט) [לעיל ד: ע"ש], י) [עירובין לו: וש"נ], כ) [לעיל טז.], ל) [ויקרא ה],

שינויי נוסחאות

א] צ"ל רב ששת. (גליון וש"מ): ב] יכול יהא חלב מהלכי שתים האוכלו עובר. (ש"מ): ג] שהחמרתה במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו. (ש"מ): ד] ת"ל וזה. ס"א אך את זה לא תאכלו. [ותיבות וזה לכם הטמא נמחק לגירסת ס"א]. (ש"מ): ה] חלב ודם מהלכי. (ש"מ): ו] וזה. ס"א טמא הוא זה כו'. [ותיבות וזה לכם הטמא נמחק לגירסת ס"א]. (ש"מ): ז] ואין חלב ודם מהלכי כו'. (ש"מ): ח] צ"ל אמר עלה. (גליון, וגי' ש"מ: אמר רב ששת. [ותיבת ליה נמחק]: (ש"מ): ט] דם האברים הרי. (ש"מ): י] דם הקזה שהנשמה. (ש"מ): יא] שהנשמה יוצאה בו. (ש"מ): יב] דם הנפש כל. (ש"מ): יג] דברי רבי רבי אלעזר בר' שמעון אומר. (ש"מ): יד] א"ל הא פלוגתא דר"י ור"ל היא דאיתמר. (ש"מ): טו] שאינו מכפר שנאמר. (דפ"ר): טז] לו ויביא עמו אשם ודאי א"ל ר' טרפון מה לו לזה שמביא שתי אשמות אלא יביא מעילה. (ש"מ): יז] והאשם. (ש"מ): יח] אמר לו ר' עקיבא נראין דבריך. (ש"מ, וכ"ה במשניות): יט] מישרף שריף והוי דם. (ש"מ), תיבת, והוי הוא נוסח דפ"ר: כ] ושל אחר הקילוח מדנקט. (ש"מ): כא] מה שנהנה. [כ"ה ע"פ בה"ז, בדפ"ר: מה שהורק. והוגה בכ"י ירושלים: נ"ל מה שהוא מעל]: כב] אין הכשרה שוה. (ש"מ), [ולפנינו ע"פ בה"ז]: כג] שחיטה דמרבינן מתשפכנו. (ש"מ): כד] שני מדם שאחר קילוח. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ר זירא אמר רב בשעה שהנשמה: (ב) שם במשנה שיתודע לו ויביא: (ג) שם וזה אשמי: (ד) שם אמר לו ר' עקיבא:

שיטה מקובצת

ולא אוציא הדם. תימה דמהיכא קא אתי איסורא לדם מהלכי שתים דמדינא לא אתיא דאיכא למיפרך מה לדם בהמה שכן יש בו כרת תאמר בדם מהלכי שתים דאין בו כרת אלא לאו ובת"כ גרסינן אוציא הבשר ולא אוציא החלב[א]. (תוס'): **רבי יוחנן אמר כל זמן שהוא** מקלח. כך הוא המנהג בתחילה שותת בהשחרה ואח"כ שותת אדום ואח"כ מקלח למרחוק ואח"כ שותת (בהאדה) [בהאדמה] ואחר כל זה בא דם התמצית ואמר ר"י דוקא כל זמן שהוא מקלח הוי דם הנפש שהוא בכרת אבל לא שותת לפני הקילוח וכן לאחר הקילוח שאין הנשמה יוצאה אלא בדם הקילוח לבד ורשב"ל אומר מטיפה משחרת ואילך דזהו משתיתה ראשונה ואילך שהוא שחור אבל שתיתה דהאדמה דלפני קילוח ושלאחר נמי הוי דם הנפש וחייבין עליהם כרת ופליג אר"י אראשון ואחרון דשותת וכן מוכח סוגיא דשמעתין דפריך ארשב"ל מאי לאו ראשון ואחרון דשותת אלמא בהכי פליגי. (תוס' כת"י): **פרט לדם קילוח** ב). דבעינן דם חללים כו' עד משקה, וזהו באדם אבל בבהמה דוקא דם הנפש מכשיר וקרוי משקה אבל לא דם בהמה מתה ולא דם מגפתה, וכן משמע בפ' השוחט (חולין לה:), ודם שחיטה דבהמה מכשיר דכתיב על הארץ תשפכנו כמים ודוקא דם הנפש אבל לא דם התמצית כדאיתא בפ"ק דפסחים (טז:) הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר כך מוכח סוגיא דשמעתין וכן פרש"י כאן, אבל בפ' השוחט פי' כו' ואינו כן דאדרבה סוגיין מוכח דלכ"ע דם הקילוח הוא דם הנפש, ועוד פי' שם מטיפה משחרת ואילך בתחילה שותת ומקלח ושותת בהשחרה וקאמר רשב"ל מטיפה משחרת ואילך ולא דם קילוח ואינו כן כדמוכח סוגיין דשמעתין דר"ל לטפויי אר"י קאתי כדפרישית. (תוס' כת"י): **על הראשון ד"ה חייב.** שהרי יש בו דם הקילוח שהוא לכ"ע דם הנפש, על האחרון ר"י פוטר שאין בו דם קילוח שיצא כולו בראשון ור"ל מחייב דשתיתה שלאחר הקילוח נמי דם הנפש הוא. (תוס' אחרות): **ר"ע.** עיין שבת דף עא: ברש"י (ד"ה למ"ד אשם ודאי): **שממין שמביא על הודע** כו'. עיין בהשמטות: [תוס' ד"ה דם חללים] השוחט. עי' ר"ן ז"ל בכתובות פה ג) :

א) בת"כ (שמיני פרק ד, ד, אי' אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שנוהג בכל ת"ל זה טמא הוא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתם. ב) נראה שדיבור זה שייך לרש"י ד"ה ודם חללים עיי"ש. ועי' גם בתוס' ד"ה דם חללים. ג) נדל"ל פ"ה עיי"ש דף כד: מדפי הרי"ף, ונראה שאין ציון זה שייך לד' התוס' אלא לד' הגמ' אפילו מצות פרוש אין בו.

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ו טוש"ע י"ד סי' עב סעי' א:

ב [רב אלפס חולין פ"ח דף רלט. וע"ש שנוי גרסא]

כו ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג:

כז ד מיי' פ"ו מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:

כח ה מיי' פ"ו מהלכות שגגות הלכה ג:

כט ו מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה כו:

ל ז מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ה ופ"ט מהל' שגגות הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בַּשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֶד וְהָעַכְבָּר וְהַצָּב לְמִינֵהוּ: ויקרא יא כט

ע"פ רגמ"ה וש"מ: אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא ד

2. הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: במדבר כג כד

3. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא

4. וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנַי בַּנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ: ויקרא יז י

לעזי רש"י

הומי"ר. למצוץ, לבלוע על ידי שאיפה.

רבינו גרשום

ודין הוא. שיהא עובר בלאו: **ומה בהמה טמאה** בחייה **שהקלתה במגעה החמרתה בחלבה** כדאמרינן בפירקין קמא דבכורות (ו:) גמל גמל שני פעמים חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו: **מהלכי שתים שהחמרת במגען.** כשהן טמאין זבין וטמאי מתים **אינו דין שתחמיר בחלבן ת"ל אך את זה לא תאכלו** את הגמל וכו' זה **טמא** הוא וחלבו אבל מהלכי שתים חלבו טהור: **אוציא את החלב.** של מהלכי שתים שטהור הואיל **ואין שוה בכל** שאין לזכרים חלב **ולא אוציא דם** מהלכי שתים **ששוה בכל** בזכרים ובנקבות שיש להם דם ויהא אסור ת"ל **טמא הוא לכם זה הוא טמא** הגמל וחלבו ודמו **ואין חלב ודם מהלכי שתים טמא אלא טהור: אמר רב ששת אפי' מצות פרוש אין בו.** אלא כל זמן שהוא[א] ראוי לתינוק שעדיין יונק ולא פירש לגמרי מותר אפי' לגדול למוצצו מן הדד בעודו בדד שלא פירש: **לא קרעו.** לאחר בישולו **אינו עובר עליו** הואיל ואין בו כזית דם: **כי קתני אין חייבין עליו** אלא בלא תעשה **בדם דיליה.** שמובלע בבשר הלב עצמו ופירש ממנו: **כי קאמר רב** דחייב עליו כרת קאמר בדם **דאתי ליה מעלמא.** שמתקבץ בתוך חללו של לב שאינו מדם שלו: **דם דיליה** דקאמרת **היינו דם אברים** ואמאי תנא תו דם אברים **ולטעמיך** כו': **משריף.** שואב הלב מדם הבהמה ואותו דם הוי בכרת: **ר' יוחנן אמר כל זמן שמקלח.** ההוא הוי דם הנפש: **ריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך.** כלומר הכל קרוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בלבד דקסברי חמשה דברים יש בדם הקזה שהנשמה יוצאה בו הראשון הוי טיפה שחורה ואינו מקלח אלא שותת והשני אחר כך יוצאת טיפה אדומה ושותת ג"כ והשלישי אחר כך יוצא דם מקלח. ואחר כך שחור[ב] ושותת ואחר כך דם אדום ושותת ר' יוחנן סבר לא הוי דם הנפש אלא ההוא דמקלח. וריש לקיש סבר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת בין בתחילה בין בסוף: **מאי לאו אפי' ראשון ואחרון.** הכל **דשותת** קרי דם התמצית ואע"ג דהוי אדום **ותיובתא דריש לקיש** דאמר הכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת: **לא** מאי קא ממעט ברייתא יצא דם התמצית שהוא שותת: **בדם המשחיר** קאמר **אבל דם ראשון ואחרון** דאדום אע"פ שהוא שותת הוי דם הנפש: **ר' אלעזר בר' שמעון אמר מטיפה המשחרת ואילך.** סבר לה כריש לקיש דהכל הוי דם הנפש חוץ מטיפה המשחרת ואילך: **דם חללים ישתה.** אותו דם שהוא סמוך לחלל לאחר מיתה קרי משקה ומכשיר פי' אותו דם אחרון ששותת (הקילוח) דהוי סמוך לחלל למיתה (חייב דלית ביה אלא דם קילוח) **פרט לדם קילוח** שאינו[ג] מכשיר וכ"ש דם ראשון ששותת: **על ראשון** על כוס ראשון אם אכלו **דברי הכל חייב.** דלית ביה אלא דם קילוח דכיון דבתחילה יש לו זינוק ארוך הרחיק הכוס מן הגוף וקיבל מן הקילוח בלבד ולא נפלה בו טיפה שחורה הראשון ששותת: **על** כוס **אחרון מי מיחייב אי לא** דאמרינן בכוס אחרון כשהיה מתמעט הקילוח היה מקרב הכוס אצל הגוף עד שיקרבו בסמוך ממש ונפלה בו מטיפה אחרונה שמשחרת ושותתת ולא יהא חייב. **א"ל הא פלוגתא** כו': **ריש לקיש אמר חייב שתי חטאות.** בשתי העלמות על כוס אחרון נמי ואע"ג דיש בו מטיפה אחרונה המשחרת כיון דרוביה הוי קילוח חייב: **ר' יוחנן אמר אינו חייב אלא חטאת אחת.** על כוס ראשון אבל על כוס אחרון כיון דיש בו מטיפה משחרת אינו חייב: **דם חולין** שאינו מכפר: **ודם התמצית** שאין הנפש יוצא בו שכבר יצאת. **מניין** שחייב **ת"ל כל דם: מתני' ר' עקיבא מחייב על ספק מעילה אשם תלוי.** כגון חתיכה אחת ספק חולין ספק קודש או שתי חתיכות אחת של חולין ואחת של קודש ואין ידוע איזה אכל חייב להביא אשם תלוי אע"ג דאין מביא על הודע שלו חטאת אלא אשם: **וחכמים פוטרין.** מאשם תלוי דקסברי דאין מביא אשם תלוי אלא על דבר שחייב על זדונו כרת לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונה אלא או מיתה או לאו (וחכמים פוטרין) אלא לכשיודע לו מביא קרן וחומש ואשם ודאי: ור' עקיבא סבר לה כר' טרפון דאי בעי מייתי בתחלה מעילה וחומשה היינו קרן וחומש ויביא עמה אשם בשני סלעים ומתני ויאמר אם בודאי כו'. ותו לא צריך מידי. אבל בהא **מודה ר' עקיבא** לחכמים **שאינו מביא את מעילתו עד שיודע לו** כלומר שאם לא רצה להביא את מעילתו קרן וחומש ולא אשם תלוי[7] קודם שנודע לו כרבנן דפטרי קודם מ"מ לכשיודע לו יביא מעילתו קרן וחומש **ויביא עמה אשם** דבלא קרן וחומש לא מצי מייתי אשם ודאי דכתיב מלבד איל הכפורים דהיינו אשם ודאי כרבנן: א"ל **רבי טרפון** לר' עקיבא דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בלא תנאי: וקאמר ר' טרפון **מה לזה מביא שתי אשמות.** כלומר בתחלה אשם תלוי והדר כשיודע לו אשם ודאי **אלא מביא מעילה** וחומשה **ויביא אשם** אחד **בב' סלעים** ויתנה כו'. ומ"ט מצי מתנה לפי **שממין שהוא מביא על** הודע היינו אשם ודאי נמי מצי **מביא על לא הודע** אשם תלוי ושם אשם אחד הוא: **א"ל ר' עקיבא** הואיל ואתה מיקל עליו להביא אשם אחד ולהתנות **נראין דבריך** דהוי קולא **במעילה מעוטה** כגון שלא מעל אלא בשוה פרוטה של קדש או בשתי פרוטות שיביא מעילה וחומש ויביא אשם אחד ויתנה. אלא **שהרי שבאת לידו** שאירע לו שמעל בשוה **מאה מנה** אם יביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה הרי זו חומרא גדולה שמביא ממון זה מספק: **לא יפה לו שיביא אשם** תלוי תחילה ויחזור ויביא אשם ודאי לכשיודע לו כדאמינא או שמא לא יודע לו לעולם ונמצא נפטר באשם זה בלבד **ואל יביא** עכשיו **ספק מעילה במאה מנה** כדאמרת ומדאמר ליה נראין דבריך במעילה מעוטה (הא נראין דבריך) [נראין הדברים] שמודה **ר' עקיבא לר' טרפון במעילה מעוטה** דיביא מעילה וחומש ואשם אחד ויתנה:

א) נראה דצ"ל כל זמן שהוא בתוך הדד ראוי לתינוק כל זמן שיונק ולא פירש מלינק עד ד' וה' שנים ואם פירש מן הדד אף לגדול מותר. [המגיה בוילנא] ב) בהוצאת אילן וכעי"ז בכי"י: ואחר כך אדום ושותת ואחר כך דם שחור ושותת. ג) בכי"י והוצאת אילן: שאינו לאחר מיתה דזהו דם הנפש ואינו קרוי משקה ואינו מכשיר. ד) בכי"י והוצאת אילן: (במקום "ולא אשם תלוי") "בלא אשם ודאי".

מוסף רש"י

חלב מהלכי שתים. חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים (כתובות ס.). **בהמה טמאה שהקלתה במגעה.** שאינה מטמאה מחיים, **החמרתה בחלבה.** כדאמרינן בבכורות (ו:) גמל גמל שני פעמים, חד לאסור חלבו (כתובות שם). **אוציא את החלב שאין שוה בכל.** שהרי בטהורה טהור (שם). **אפילו מצות פרוש.** מדרבנן, אין בו. מדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה, דאמרינן חלב מהלכי שתים טהור (שם). **לא קרעו אינו עובר עליו.** להיות בכרת (חולין קט.). **וחייבין עליו כרת.** אם לא קרעו לאחר בשולו, אבל בשרו אינו נאסר, שהלב חלק הוא ואינו בולע, והכי נמי אמרינן בפסחים (עד:) שאני לב דשיע (חולין שם). **מטיפה המשחרת ואילך.** משהוא מתחיל לצאת שחור (סנהדרין נט.). אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש (חולין לו.). **פרט לדם קילוח.** שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא משחיר (שם). **שאינו מכשיר את הזרעים.** לישנא דקרא נקט (ויקרא יא) וכי יותן מים על זרע (חולין שם). **מודה ר' יהודה לענין כפרה.** שאינו ראוי לזריקה (פסחים סה.). **דם שהנפש יוצאה בו.** דם קילוח, שממשה דמים הם בפרק דם שחיטה (שם סה:). **דתניא דם.** הוה ליה למיכתב, מה ת"ל כל דם. באחרי מות איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני וגו', **אין לי.** שיהא בכרת, **אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שהוא מכפר,** שראוי לכפרה על המזבח, דהא כפרה כתיבא הכא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, והני הוא דראויין לכפרה, **דם חולין ודם התמצית.** של קדשים דאינם ראויים לכפרה כדאמרינן בסוף תמיד נשחט בפסחים (סה. לעיל ד:). **ר"ע מחייב על ספק מעילה.** פי' היו לפניו שתי חתיכות אחת של קודש ואחת של חולין ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו אכל, מביא אשם תלוי (שבת עא:). **שאינו מביא את מעילתו.** כלומר אינו משלם קרן וחומש, **עד שיתודע לו ויביא עמו אשם ודאי.** אשם מעילות ודאי, כי היכא דאשם תלוי דשאר עבירות דספק כרת אינו מכפר כפרה גמורה וכשיודע לו דודאי חטא מביא חטאת, אף זה כשיודע לו יחזור ויביא אשם ודאי (שם). **מה לזה מביא שתי אשמות.** ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת, דהתם ספקו איל ודאי נקבה, הלכך כי מתידע ליה בעי לאתויי נקבה, אבל זה שניהם מין אחד, כדאמר שממין שמביא על הודע מביא על לא הודע, שזה איל וזה איל, יביא קרן וחומש ויביא איל ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי וזו אשמי, ואם ספק, שלא עתיד ספקי להודע לי, אשם זה יהיה אשם תלוי והקדש זה לנדבה ולכי מתיידע ליה לא בעי לאתויי אשם אחרינא (שם).